बालोपयोगी सचित्र बुद्धजीवनी

भाग ३

(सिद्धार्थको गृहत्याग)

Downloaded from http://dhamma.digital

बालोपयोगी सचित्र बुद्धजीवनी

(भाग ३)

DHAMMA SCHOOL 2052 SWOYAMBHU ANANDAKUTI VIHAR

लेखक :

बुद्धदास भिक्खु

भावानुवादक :

भिक्षु विपस्सी धम्मारामो

PUBLISHER:
VONGVANIJ GROUP
12/FL VONGVANIJ-B BUILDING
100/93-94 RAMA IX ROAD
HUAYKHWANG, BANGKOK-103010
THAILND.

प्रथम संस्करण :५,००० प्रति, ईसवी सन् १९९६

सम्पर्क :

भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

श्रीकीर्ति विहार, कीर्तिपुर

काठमाडौं, नेपाल।

फोन न. २१६-८३६

चित्र :

पयुत् ङाउक्रचाङ्

Printed at Mahaculalongkorn Rajavidyalaya Press
Wat Mahadhatu, Thaphrachan, Phranakorn
Bangkok-10200, THAILAND.

Downloaded from http://dhamma.digital

Printed by :

MAHACHULALONGKORNRAJVIDYALAYA

BUDDIST UNIVERSITY PRESS

WAT MAHADHATU, BANGKOK 10200, THAILAND

Tel. 224-8214, 221-8892

FAX. 224-8214

B.E. 2539 (1996)

Downloaded from http://dhamma.digital

'नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स'

बालोपयोगी सचित्र बुद्धजीवनी

भाग ३

सिद्धार्थको गृहत्याग

लेखक : बुद्धदास भिक्खु

भावानुवादक : भिक्षु विपस्सी धम्मारामो
वात् बवरनिवेस विहार, बैंकक् १०२००, थाइल्याण्ड।

Downloaded from http://dhamma.digital

राजा शुद्धोदनले सिद्धार्थलाई धेरै धेरै आनन्द र भोगविलासको प्रबन्ध गरिदिएका थिए। तर दुःखका अनुभवबाट जति टाढा राखेता पनि सिद्धार्थ सुखी हुनसक्नुभएन। वहाँ आफ्नो दरबारिया संसारभन्दा बाहिरी दुनियाँ हेर्न चाहनुहुन्थ्यो। वहाँ हेर्न चाहनुहुन्थ्यो, अरूहरूको जीवन कस्तो हुँदो हो। त्यसो हुनाले वहाँले बारम्बार आफ्ना बुबा शुद्धोदनलाई बाहिरी दुनियाँ हेर्न नपाएको गुनासो पोख्नुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

राजा शुद्धोदनले आफ्नो राजकुमारको नगर घुम्ने चाहनालाई रोक्न सक्नुभएन। अनि वहाँले "फलानो दिनमा सिद्धार्थ राजकुमारले नगर भ्रमण गर्नुहुनेछ। सबैले बाटोघाटो सफासुघर गर। घर-आँगनमा रङ्‌ग -रोगन लगाउ तथा लिपपोत गर। फूल तथा ध्वजापताकाहरूले सजाउ। नगरलाई झकीझकाउ पार। कसैले बाटोमा बसेर कुनै कामधाम नगर्नू। अन्धो, कुप्रो, घाइते, बूढा-बूढी तथा रोगीहरूलाई कुनै पनि हालतमा बाटोमा आउन नदिनू। यस्ताहरू दैलो थुनेर घरैमा बसिरहनू।" भनेर घोषणा गर्न लगाउनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

यसरी सबैथोक मिलाई सकिएपछि राजकुमार सिद्धार्थलाई नगर भ्रमणको अनुमति दिइयो। अनि वहाँ राजकीय रथमा बसी नगर भ्रमणमा निस्कनुभयो। वहाँले बाटामा भेटिएका सबै कुराहरूलाई नियालेर हेर्नुभयो। त्यहाँ खुशी तथा हँसिलाहरू मात्र स्वागतार्थ उभिएका देख्नुभयो। नागरिकहरू वहाँलाई आफ्ना बीचमा आउनुभएको देखेर औधी खुशी भए। सबैजनाले वहाँको जयजयकार गरे। कसैले वहाँको बाटोमा लावा तथा फूलहरू छरे।

Downloaded from http://dhamma.digital

त्यसैबखत अचानक एकजना बूढो मानिस लँगडाउदै घरबाट बाहिर आइपुग्यो। उसको कपाल फुलेको थियो। जीउमा झुत्रोमुत्रो लगाएको थियो। मुहार कोत्रिएको तथा चाउरी परेको थियो। आँखा अति कमजोर तथा आँसु र चिप्राले लट्पटिएको थियो। मुखमा दाँत एकओटा पनि थिएन। उ आफ्नो कुप्रिएको जीउ थाम्न दुबै हातले एउटा लौरो टेक्दै आएको थियो। उ मुश्किलले आफ्नो जीउलाई ठामेर कराउँदै थियो- "हे दयालुजन! मलाई खाना देउ। म खान नपाई मर्न आँटें।"

Downloaded from http://dhamma.digital

बाटोमा यस्तो बूढो मानिस देखेर सबैजना रिसाए। तर सिद्धार्थ कुमारले देख्नेगरि रिस पनि गर्न मिलेन। राजकुमारले नगर भ्रमणमा यस्तो कुनै मानिसलाई नदेखुन् भन्ने राजाको योजना भताभुङ्ग भयो। त्यो बूढो मगन्तेलाई प्रहरीहरूले तुरन्त बाटोबाट हटाई एउटा घरमा हुलाइदिने कोसिस गरे। तर सकेनन्। राजकुमार सिद्धार्थले पहिले नै त्यो बूढो मानिसलाई देखिसक्नुभएको थियो।

Downloaded from http://dhamma.digital

यस्तो बूढो मानिसलाई देखेर सिद्धार्थलाई अति दुःख लाग्यो। वहाँलाई, यो केको दृश्य हो? भन्ने लाग्यो। अनि आफ्नो प्रिय सारथी छन्दकसँग सोध्नुभयो- "हे छन्दक! त्यो के हो? मानिस त पक्कै होइन होला! यदि मानिस नै हो भने त्यो किन यति बिघ्न कुप्रिएको? अरूको जस्तो उसको कम्मर किन सोझो नभएको? किन त्यसरी थरथर कामेको? कपाल पनि हाम्रो जस्तो नभएर गजबले फुलेको छ? उसको आँखामा के भएको? मलाई भन न छन्दक! यसको मतलब के हो?"

Downloaded from http://dhamma.digital

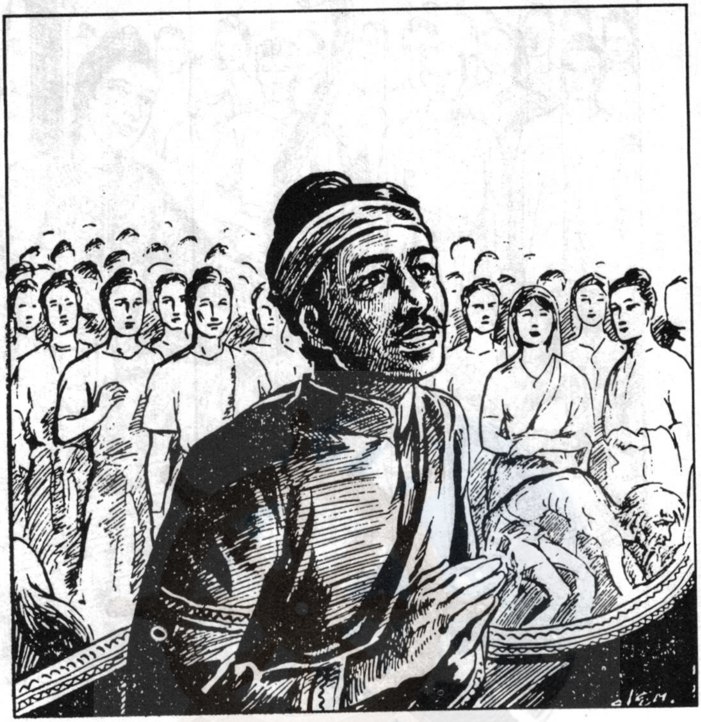

छन्दकले बिन्ती गऱ्यो- "राजकुमार! यस्तोलाई बूढो भनिन्छ। उ जन्मजात त्यसो भएको होइन। उ पनि पहिले जवान छँदा उसको शरीर हृष्टपुष्ट तथा बलियो थियो। उसको कपाल कालो तथा आँखा तेजिलो थियो। तर जति जति समय बित्यो; त्यति त्यति उसको गति यसरी दुर्बल हुँदै गयो। यसमा हजुरले चिन्ता नगर्नुहोला। बूढाबूढी भएपछि सबै जनालाई यस्तै हुन्छ।"

Downloaded from http://dhamma.digital

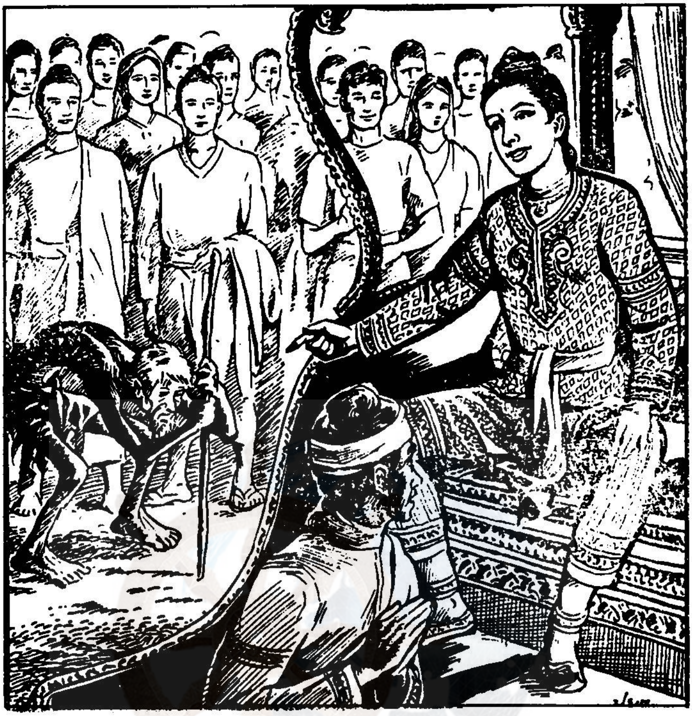

"छन्दक! तिमीले के भन्न खोजेको हँ?" सिद्धार्थले विस्मय पूर्वक सोध्नुभयो- "के सबैजनालाई यस्तै हुनेछ र?"

छन्दकले दृढतापूर्वक जवाब दियो- "यो लोकमा भएका सबै प्राणीहरू धेरै दिन बाँचेपछि यो मानिस जस्तै हुन्छन्। यस्तो हुनबाट कोही मुक्त हुन सक्दैन।"

सिद्धार्थले फेरि सोध्नुभयो- "सबैलाई यस्तै हुन्छ र? छन्दक! तिमी, म, मेरा मुमाबुबा, मेरी पत्नी र हामी सबैजना उ जस्तो नै हुनुपर्नेछ र?" छन्दकले जवाफ दियो- "यस्तै हो हजुर! यस्तो हुनबाट कोही पनि बच्न सक्दैन। यो बृद्धत्त्व हो।"

Downloaded from http://dhamma.digital

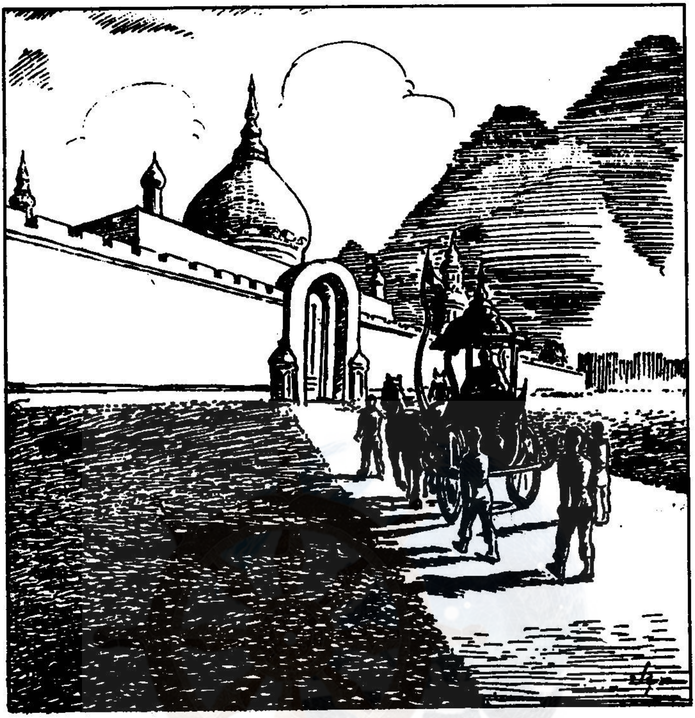

राजकुमार सिद्धार्थलाई अब नगर घुम्ने इच्छा रहेन। वहाँले छन्दकलाई रथ तुरन्त दरबार फर्काउन अह्राउनुभयो। वहाँ आफूले देखेको भयावह समस्याबारे एकान्तमा बसेर बिचार गर्नुभयो- "अहिले म राजसिंहासनको उत्तराधिकारी छु। तर म तथा मेरा प्रियजनहरू पनि एकदिन यस्तै दु:खद् हालतमा पुग्नेछन्। यसबाट बच्ने उपाय छैन। जो कोही होस्। जहाँ होस्। कसैलाई छोड्दैन। चाहे धनी होस्। चाहे गरिब होस्। चाहे प्रतापशाली होस्। चाहे दीन-हीन होस्। सबैको त्यही गति हुनेछ।"

Downloaded from http://dhamma.digital

राजकुमार सिद्धार्थलाई रातमा निद्रा लागेन। आफू तथा आफ्नी पत्नी बूढाबूढी हुनेछन् भन्ने कल्पना गरिरहनुहुँदा मनमा जिज्ञासा उठ्यो- "यस्तो भयानक दुःखबाट मुक्तिको तरिका पत्ता लगाउन किन कोही व्यक्ति कोसिस गर्दैन? अरू सबैथोक गर्न छोडेर सारा मन, वचन र कर्मले यही एउटै विषयमा मात्र लागिपरेमा लोकका सबै प्राणीहरूका लागि उपकार हुने उपाय मैले भेट्टाउन सक्दिन र?"

Downloaded from http://dhamma.digital

राजा शुद्धोदनलाई बाटोमा घटेको घटनाको बारेमा बेलीबिस्तार बताइयो। राजाले ठूलो अफसोस गर्नुभयो। अनि अझ धेरै मन लुभाउने र मोज-मज्जाका साधनहरू राजकुमारलाई प्रबन्ध गरिदिनुभयो। तर पनि केही काम लागेन। युवक सिद्धार्थले ती कुराहरूमा कुनै चाख लिनुभएन। बरु वहाँले सर्वसाधारण जनताका दैनिक क्रियाकलाप हेर्न नगर भ्रमण गर्न जानचाहनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

"सिद्धार्थकुमार फेरि नगर भ्रमणमा जानुहुँदा सामान्य जनताका जीवन देख्नुहुनेछ। जसले सेठका कुलमा अथवा राजा-रजौटाका कुलमा जन्मने सौभाग्य पाएका छैनन्। तिनीहरूले धेरै मेहनतका साथ पसीना बगाई कृषि आदि कार्य गर्नुपर्छ। यस्ता कुराहरू सिद्धार्थले देख्नुहुनेछ। अनि कालदेवल ऋषिको भविष्यवाणी सत्य ठहरिन आउला।" भन्ने कुराको शुद्धोदन राजालाई डर थियो। तर पुत्रस्नेहको कारणले गर्दा अस्वीकार गर्नु पनि उचित ठान्नुभएन। तसर्थ राजकुमारले फेरि एकचोटि नगर घुम्नजाने मौका पाउनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

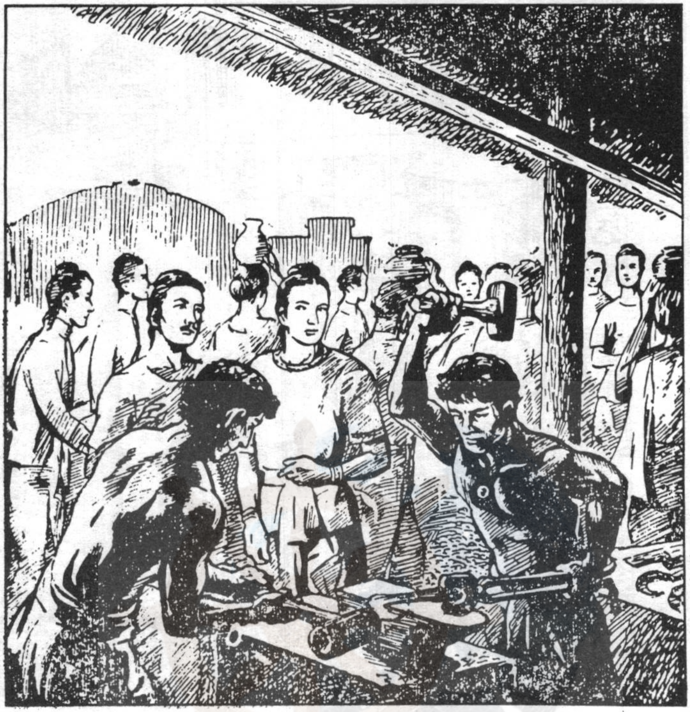

अघि झैं रथमा नबसी सिद्धार्थ यसपालि हिंडेर नै भ्रमणमा जानुभयो। वहाँले अरू भद्र-भलादमीहरूका जस्ता लुगाहरू लगाइ राख्नुभएको थियो। छन्दक एकजना मात्र साथमा थियो। उसले पनि पहिले पहिलेको भन्दा भिन्नै प्रकारको पोशाक लगाएको थियो। त्यसो हुनाले वहाँले नगरलाई स्वाभाविक रूपमा देख्नुभयो। नागरिकहरू विभिन्न मेहनतसाध्य काम गर्दै थिए। जस्तै- नकर्मीहरू फलाम पोली फाली, हँसिया तथा पाङ्ग्रा आदि बनाउँदै थिए।

Downloaded from http://dhamma.digital

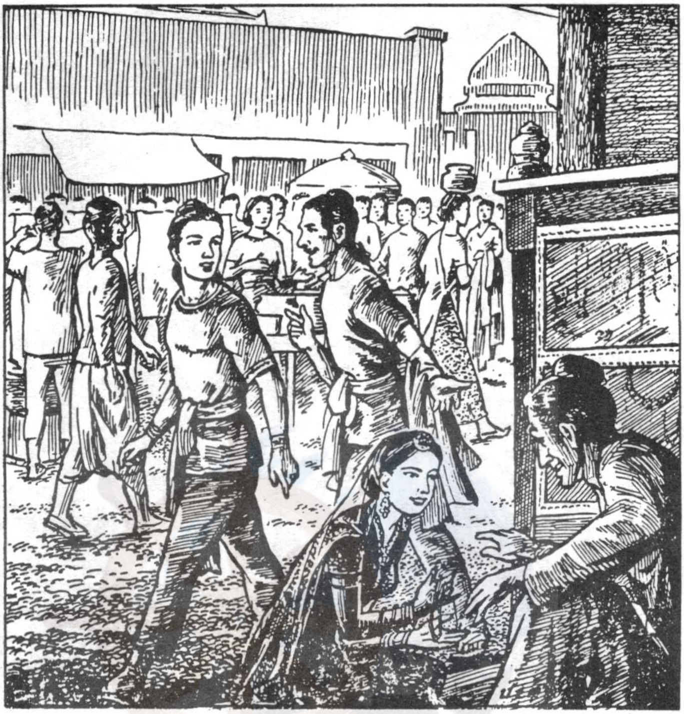

धनीहरूको बस्तीको सडकको दुबै छेउमा हीरा, मोति तथा सुनका गहना पसलहरू थिए। जौहरीहरू विभिन्न गहनाहरू बनाउँदै बेच्दै थिए। कुनै कुनै बाटोमा धोबी र छिपाहरूका पसलहरू थिए। तिनीहरू रङ्गी-बिरङ्गी सुन्दर सुन्दर कपडाहरूलाई घाममा सुकाउँदै थिए। एकछेउमा मिठाईका पसलहरू थिए। ग्राहकहरू मिठाई किन्दै खाँदैथिए। सबैजना खूब मेहनतगरि जाँगरपूर्वक आआफ्ना काममा लागेका थिए। यी कुराहरू देखेर सिद्धार्थको मनलाई आनन्द लाग्यो।

Downloaded from http://dhamma.digital

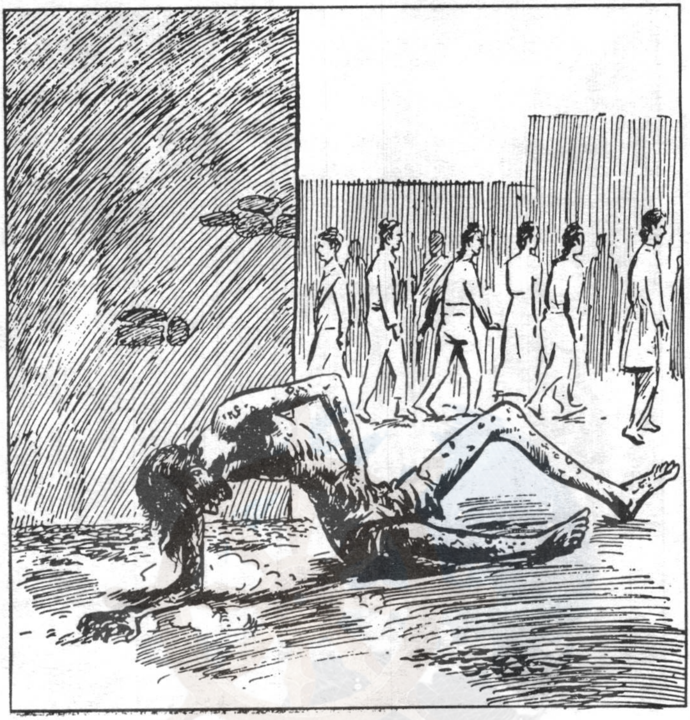

यसप्रकार अभिरुचिपूर्ण कुराहरू हेर्दै जाँदाजाँदै तुरन्त नै राजकुमारलाई दुःख भयो। किन भने वहाँले पछाडिबाट कोही रोई कराई गुहार मागिरहेको जस्तो पीडाको आवाज सुन्नुभयो। एकजना मानिस रहस्यमय ढङ्गले धूलोमा लटपटिएर भुईंमा छट्पटाईरहेको देख्नुभयो। मुख तथा जीउभरि राताराता खटिराले भरिएर फोहर देखिन्थ्यो। आँखाहरू पीडाले फिरफिराउँदथ्यो। उठ्नको लागि दाँत किटी जीउ ठाम्न कोसिस गरेता पनि हरेक पटक भुईंमा नै ढल्दथ्यो।

Downloaded from http://dhamma.digital

सिद्धार्थ दया र करुणाका साथ तुरन्त त्यो मानिसको नजिक पुग्नुभयो। वहाँले उसलाई थामेर उठाउनुभयो। उसको शिरलाई आफ्नो घुँडामा थामी केहीछिन सुस्ताउन दिइसकेपछि वहाँले सोध्नुभयो- "कहाँनिर दुखेको छ? किन उठ्न नसकेको हो?" त्यो रोगीले बोल्नखोज्यो। तर बोली फुटेन। आवाज आउनेगरि बोल्न उसको स्वासले पुगेन। अनि राजकुमारले सोध्नुभयो- "हे छन्दक! यो मानिस किन यस्तो भएको? उसको साँस कस्तो भएको हो? उसले किन मेरो प्रश्नको जवाब दिन नसकेको हो?"

Downloaded from http://dhamma.digital

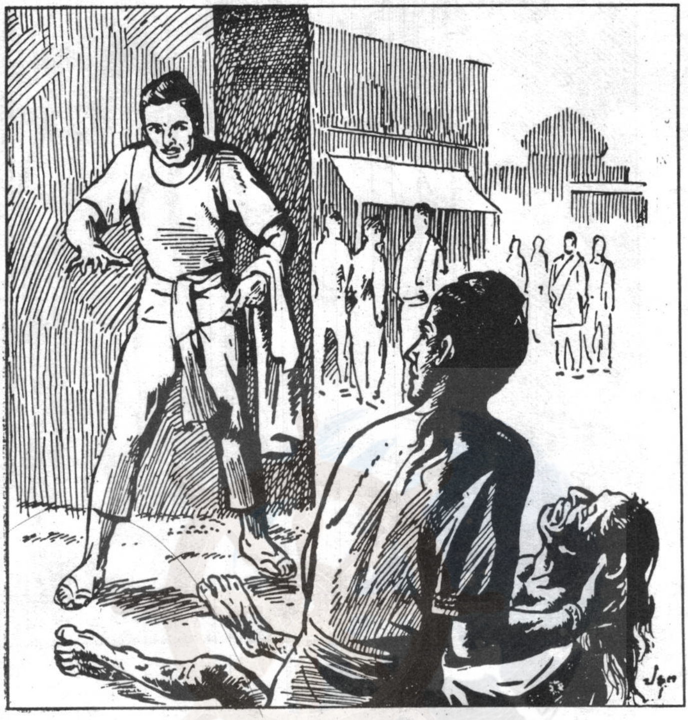

छन्दकले आएर बिन्ती गऱ्यो- "हजुर! यसलाई नछुनु होला। यो बिरामी हो। यसको शरीरभित्र भयानक रोग चर्को भएर साँस तान्न पनि गहारो भएको छ। उसको रगत विषले भरिएको हुन्छ। पछि उसको साँस रोकिनेछ। अनि सिद्धार्थले सोध्नुभयो- "के अरू मानिसहरूलाई पनि यस्तो हुने गर्छ र? म पनि यस्तो हुनेछु र?"

"यदि त्यो बिरामीसँग यसरी नजिकिएर लसपस हुनुभयो भने हजुरलाई पनि त्यो रोग सर्नसक्छ। त्यसो हुनाले यसलाई छोड्नु होला। यसलाई समाती नराख्नुहोला।" छन्दकले भन्यो।

Downloaded from http://dhamma.digital

"ए छन्दक! यो रोग बाहेक अरू अरू पनि डर लाग्दा कुराहरू छन् के?"

"हजुर धेरै छन्! सबैलाई यस्तै दुःखले च्यापेको हुन्छ।"

"के त कसैले पनि निवारण गर्न सक्दैन र? यस्तो रोगहरूप्रति मनुष्यहरू विजय पाउन सक्दैनन् र?"

"यस्तो हुनु स्वाभाविक हो हजूर । कसैलाई थाहा हुँदैन। कुनदिन कसलाई कुनरोग लाग्ने हो? किन भने रोग भनेको त जो कसैलाई जुनबेला पनि हुनसक्ने कुरो हो।"

"सबैलाई नै हुन्छ र? मालिकहरूलाई पनि, मलाई पनि हुन्छ र?"

"यस्तै हो हजुर! रोगले कसैलाई पनि बाँकी राख्दैन।"

Downloaded from http://dhamma.digital

"यदि त्यस्तो हो भने यो लोकमा हरेक प्राणी सधैं भयभीत भईरहनुपर्ने हुन्छ। किन भने कसैलाई थाहा छैन कि आफू आज राती सुतेर भोलि उठ्दा यो मानिस झैं बिरामी परिसकेको हुने हो कि। के यो साँचो कुरो हो?"

"हो हजुर! को कहिले र कुन किसिमको रोगी हुन्छ? भनेर थाहा पाउने कोही छैन। अनि असह्य कष्ट सहेर मर्छ।"

"मर्छ रे! यो के भनेको हो? मर्नु भनेको के हो?

अनि छन्दकले औंल्याउदै सिद्धार्थलाई भन्यो - "उता हेर्नुहोस् ता हजुर!"

Downloaded from http://dhamma.digital

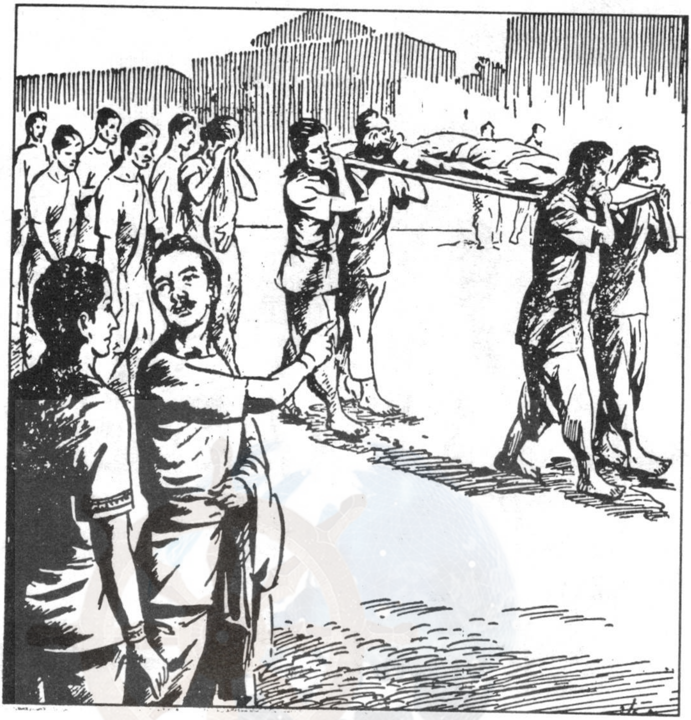

राजकुमार सिद्धार्थले के देख्नुभयो भने एउटा समूह रुँदै गइरहेको थियो। त्यसका अगाडि चारजना मानिसहरूले घारोमा एउटा लास लगिरहेको थियो। त्यसको मुहार दुब्लो थियो। डरलाग्दो तालले मुख बाएको थियो। बोक्नेहरूले जसरी चलाएता पनि, उचालेता पनि चुपचाप बसेको थियो। वहाँले विचार गर्नुभयो- "यसरी सबैजना किन रुनुपरेको होला? तथा त्यो लेटेको मानिसले आफूलाई बोक्नेहरूलाई 'अलि सम्हालेर होसियारीसाथ लैजाउ' सम्म पनि किन नभनेको होला?"

Downloaded from http://dhamma.digital

सिद्धार्थको मनमा झन आश्चर्य लाग्यो; जब तिनीहरूले केही टाढा गइसकेपछि त्यो लासलाई चितामा राखी आगो सल्काइदियो। त्यो लास आगोले खाँदा पनि चुपचाप बसिरहेछ। सिद्धार्थले काँपेको स्वरमा छन्दकसँग सोध्नुभयो- "यो के हो छन्दक? अरूहरूले बालिदिँदा पनि त्यो मानिस किन चुपचाप लेटीरहेको होला?"

"हजुर! त्यो मरेको मानिस हो। हुन त उसँग हात खुट्टाहरू छन्। तर पनि उ केही गर्नसक्दैन। आँखा तथा कान छन्। तर केही काम लाग्दैन। उसले गर्मी जाडो आदि केही चाल पाउँदैन। उसको सारा संवेदनशीलता भनेको नै खतम भइसक्यो। किन कि उ मरिसक्यो।"

Downloaded from http://dhamma.digital

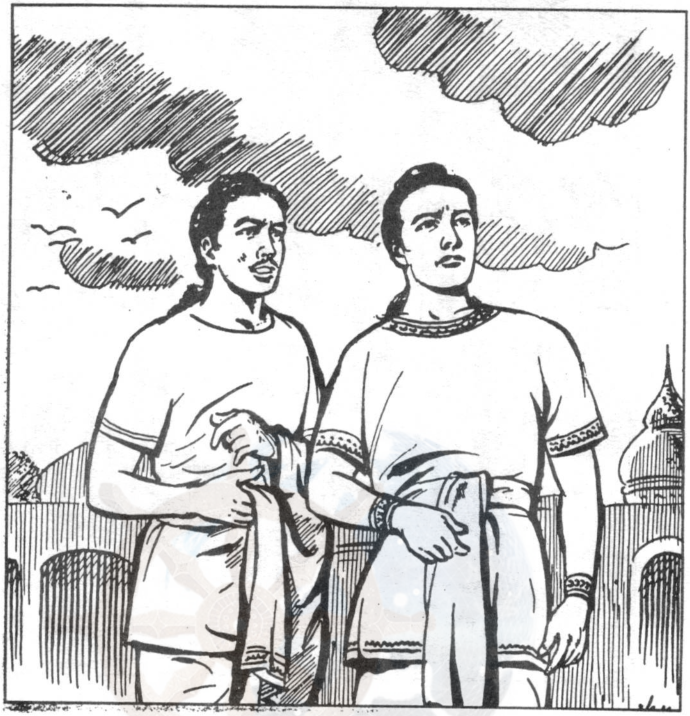

"मरिसक्यो रे? ए छन्दक! यो मर्नु भनेको मतलब के हो? म पनि मर्नुपर्छ र? मेरा पिता र पत्नी यशोधरा तथा अरू मैले चिने जानेका सबैजना यो घारोमा लेटाइएको मानिस जस्तै नै मर्नुपर्छ र?"

"हो हजुर! सम्पूर्ण प्राणीहरू एकदिन मर्नैपर्छ। यसबाट बच्ने कुनै उपाय छैन। मरण आउनबाट कसैले रोक्न सक्दैन।"

राजकुमारलाई अचम्भ लाग्यो। वहाँको मुखबाट बोली निस्केन। वहाँलाई लाग्यो, यो अजेय मृत्युले सम्पूर्ण प्राणीलाई दबाइराखेको बडो भयानक छ।

Downloaded from http://dhamma.digital

सिद्धार्थ चुपचाप दरबारमा फर्कनुभई आफूले देखेका तथा अनुभव गरेका कुराहरूकोबारे चिन्तन गर्नुभयो- "यो त निक्कै भयानक कुरो हो। सबैजना कुनै न कुनै दिन मर्नै पर्छ। तर यसबाट मुक्त हुने कुनै न कुनै बाटो त अवश्यै हुनुपर्दछ। मेरो आफ्नैलागि, मेरा माता पिताका लागि, घरकी यशोधराका लागि अझ बाँकी सम्पूर्ण प्राणीहरूका लागि। यस्तो अप्रिय कुराको भयबाट बच्ने उपाय मैले अवश्य नै पत्ता लगाउनु पर्छ।"

Downloaded from http://dhamma.digital

अर्कोचोटि राजकुमार सिद्धार्थ घोडा चढीकन उद्यानमा चहारी रहनुभएको बेलामा एकजना प्रव्रजितलाई देख्नुभयो। उसले पहेँलो गेरुवा वस्त्र लगाएको थियो। राजकुमारले नियालेर त्यो प्रव्रजितलाई हेर्नुभयो। प्रव्रजितको मनमा शान्ति सुखले भरिएर शीतल भएको आभास वहाँले पाउनुभयो। वहाँले छन्दकसँग यो प्रव्रजित व्यक्तिको व्यवहार तथा आजीविकाबारे सोध्नुभयो। छन्दकले बिन्ती गर्‍यो- "लोकका दुःखदर्द हटाउने उपाय खोज्नका लागि घरबार छोडेका यस्ता ब्यक्तिलाई गृहत्यागी भनिन्छ।" यो सुनेर राजकुमार सिद्धार्थको मन साह्रै प्रमुदित भयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

त्योदिन वहाँ त्यस उद्यानको एकछेउमा दिनभरि आनन्द तथा सुखपूर्वक बिताउनुभयो। वहाँको मनमा गृहत्याग गर्ने विचार आईरह्यो। त्यसैबेला एकजना आएर बिन्ती चढायो-"हजूरकी अर्धाङ्गिनी यशोधरादेवीले सुन्दर र स्वस्थ छोरा जन्माइन्।" तर राजकुमार सिद्धार्थले यो खबरबाट कुनै खुशी मान्नुभएन। बरू वहाँ बरबराउनुभयो- "मलाई पासो बन्ने राहु उत्पन्न भयो।" वहाँले यस्तो बोल्नुभएकोले सो भरखर जन्मेको राजकुमारलाई 'राहुल' भनी नामकरण गरियो। जसको अर्थ हो 'बन्धन'।

Downloaded from http://dhamma.digital

राहुल कुमार जन्मेपनि सिद्धार्थ पुत्रस्नेहमा नपरेको कुरो दरबारका सबैजनाले स्पष्ट देखे। सिद्धार्थको व्यवहार झन बदल्न थाल्यो। वहाँ झन विचार-मग्न हुनुभयो। यसले गर्दा राजा शुद्धोदनलाई साह्रै पीर पऱ्यो। राजकुमारलाई खुशी तथा प्रसन्न पार्नका निमित्त नाचगान गर्न सबभन्दा सिपालु एवं अति सुन्दरी तरुणीहरू दरबारमा लगाइ दिनुभयो। ती कन्याकेटीहरूले यथाशक्य आकर्षक ढङ्गले नाचगान गरिकन राजकुमारलाई खुशी पार्नखोजे।

Downloaded from http://dhamma.digital

शुरु शुरुमा राजकुमारले आफ्ना पितालाई बेखुश हुन नदिन त्यो नाचगान हेर्नु र सुन्नुभयो। तर वहाँले त्यसमा धेरैबेर ध्यान दिनसक्नुभएन। वहाँको मन निरन्तर अर्कै कुराहरूमा रुमल्लीरहेको थियो। वहाँले एउटैकुरालाई मात्र विचारयोग्य ठान्नुभयो। त्यो हो:- "आफूलाई तथा अरूहरूलाई बूढा हुनु, रोगी हुनु र मर्नुबाट कसरी मुक्त गर्ने?" सिद्धार्थको ध्यान तान्न नसकेर नाचगान गर्नेहरूले नाचगान बन्द गरे। तिनीहरू त्यहीं सुतिहाले।

Downloaded from http://dhamma.digital

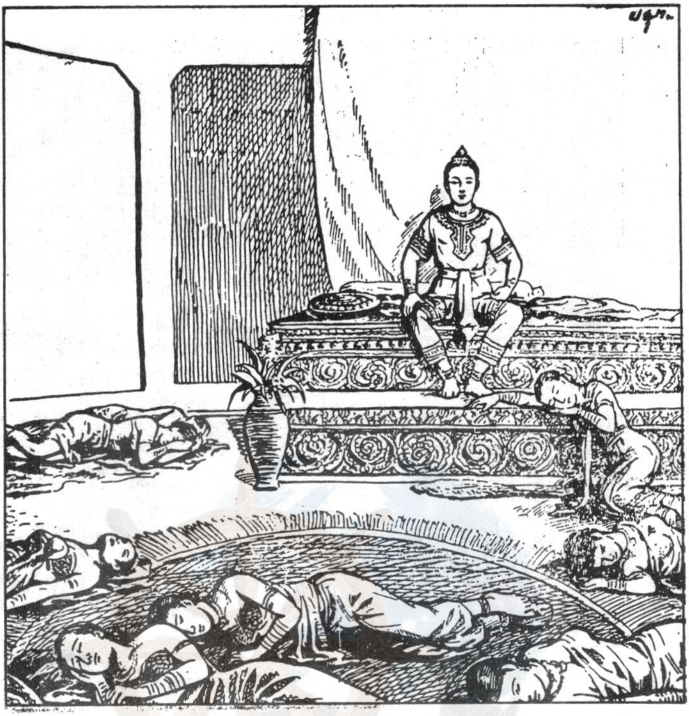

एकछिनपछि राजकुमार सिद्धार्थ निद्राबाट बिउँझनुभयो। वहाँले सुतिरहेका नट-नटी र गायक गायिकाहरूलाई देख्नुभयो। तिनीहरू थाकेर निदाएका थिए। तिनीहरूले आफ्नो मर्यादाको पनि होश गर्न सकेका थिएनन्। कोही नाक बजाई घरघराउँदै थियो। कोहीले मुख बाएका थिए। कोही आफ्ना गरगहना तथा लुगामा पर्नेगरि मुखबाट र्‍याल चुहाई निदाइरहेका थिए। कोही रिसाएको पिशाच झैं दाह्रा किट्दै थिए। कसै कसैका जीउबाट लुगा पनि खुस्केको थियो। यो घीनलाग्दो दृश्य देखेर राजकुमारलाई आश्चर्य लाग्यो- "अघि अघि म यस्ता आइमाईहरूमा कसरी सन्तुष्ट हुनसकेको हूँला!"

Downloaded from http://dhamma.digital

"पहिले मन पर्दा र सुन्दरी थानिने यी आईमाईहरूका आकार प्रकार अहिले छि! कस्तो! घीनलाग्दो छ।" यस्तो अस्त-व्यस्त दृश्य देखेर राजकुमार सिद्धार्थको हृदयमा जन्मदेखि आएको वैराग्य जाग्यो। अनि वहाँले यी सारा झमेलाहरूलाई फाली यथार्थ सुख प्राप्त हुने कुरोको खोजीमा जाने निर्णय गर्नुभयो। अनि राजकुमार सिद्धार्थ कसैले पनि चाल नपाउनेगरि चुपचाप उठी विस्तारै कोठाबाट बाहिर निस्कनुभयो। छन्दकलाई आफ्नो मनपर्ने सेतो कन्थक घोडा तयार गरिल्याउन अह्राउनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

सिद्धार्थले विचार गर्नुभयो- "राजदरबार छोडेर जान अघि यशोधरा र पुत्र राहुलल्लाई हेर्न जानुपऱ्यो।" अनि तिनीहरू सुतेको कोठामा जानुभयो। त्यहाँ यशोधरादेवी पुत्रलाई अङ्कमालगरि निदाइरहेकी थिइन्। वहाँको मनमा आयो-"यदि मैले राहुलल्लाई लिएँ भने यशोधरादेवी बिउँझनेछे। यस्तो भएमा मेरो गृहत्यागमा बाधा पर्नेछ। तसर्थ म तुरन्तै जानुपऱ्यो। बरू ज्ञान पाएपछि आएर भेट्नेछु।" अनि त्यही मध्यरातमा कसैले चाल नपाउनेगरि राजकुमार सिद्धार्थ राजदरबारबाट निस्कनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

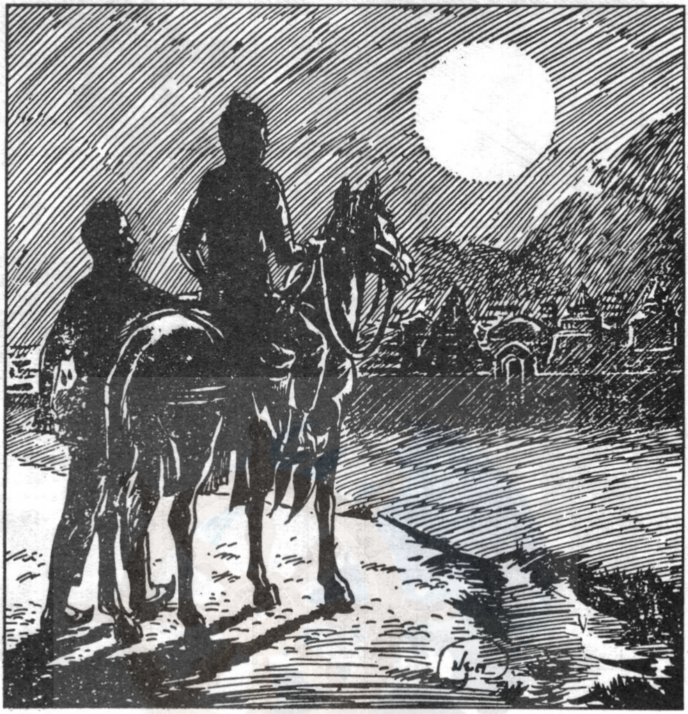

सिद्धार्थ बुझक्कड कण्ठक घोडाको पिठ्यूँमा बसेर नगर-द्वारको बाहिर पुग्नुभयो। कसैले नबिठोल्नेगरि छन्दक पनि सँगै गयो। अलि पर पुगेपछि राजकुमार सिद्धार्थले घोडालाई एकचोटि पछाडि फर्काई पूर्ण-चन्द्रको प्रकाशमा अन्तिम पटक कपिलवस्तु नगरलाई हेर्नुभयो। तर वहाँको मनले भने हर तरहले गृहत्यागगरि जानमा नै भलो थान्नुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

राजकुमार सिद्धार्थ कण्ठक घोडा चढेर मिरमिरे उज्यालो हुँदा अनोमा नदीपारि पुग्नुभयो। त्यहाँ वहाँले घोडाबाट ओर्लेर नदीको बालुई किनारमा उभिनुभयो। अनि आफ्ना लगाएका वस्त्र -आभरणहरू सबै उतारेर छन्दकलाई दिनुभई अह्राउनुभयो- "यी वस्त्राभरणहरू र कण्ठक घोडा लिएर तिमी कपिलवस्तु नगर फर्क। मेरो विषयमा मातापितालाई खबर गर ।" यसरी शाक्यवंशीय राजकुमार सिद्धार्थले प्राणी मात्रको रोग, शोक र पीडामाथि विजय पाउने बाटो पत्ता लगाउन २९ वर्षको उमेरमा मातापिता तथा राज्य श्रीसम्पत्ति सबै त्यागेर प्रव्रजित हुनुभयो।

Downloaded from http://dhamma.digital

Downloaded from http://dhamma.digital